ולא [מ] מצאתי לי חבר. היינו דוקא בתלמידיו דתניא בכל שעה (פסחים דף נט.) עד שנאמרו אלו ר"מ בן יעקב והודה לדברי אי נמי לא מצא חבר ששמע מר"מ קאמר:

אצוותא חרוזייתא. פירש בקונטרס סיב עבה הגדל סביב הדקל ונכרך ועולה כלולני גפנים ואין נראה לר"י דבפ' כל שעה (פסחים דף נט.) אמרי' מה מצה מין זרעים אף מרור מין זרעים והתם אמרינן דתרחיצא אצוותא דדיקלא ואפשר דהן ב' מיני ושניהן נכרכין סביב הדקל [נ]:

הדרן עלך עושין פסין

בכל מערבין. פי' בקונטרס עירובי חצירות ותחומין ואין נראה דבעירובי חצירות בעינן פת לכולי עלמא בפרק הדר (לקמן דף עח:[ס]) וכל האי פירקא מוכח לריי בתחומין:

ולכהן בבית הפרס. ות"ת בפסחים (דף נב.) אמר אונן ומצורע ובית הפרס בעושי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת פירוש לא העמידו דבריהם לטמאותו משום דאיכא כרת אם לא יעשה פסח והכא משמע דאפי' בשביל עירוב לא העמידו דבריהם והתם נמי ע"י בדיקה דרב יהודה איירי דקאמר אבית הפרס כדתנן ושוין ב"ש וב"ה שבודקין לאוכלי פסחים ואין בודקין לאוכלי תרומה וקאמר מאי בודקין א"ר יהודה אמר שמואל מנפח אדם בבית [פ] הפרס והולך לו ואף ע"ג דמפרש התם בפרק בתרא דאהלות (משנה ד) אהך משנה בילד הוא בודק מבית עפר שהוא יכול להסיטו ונותן לתוך כברה שנקבה דקין וממתה אם יש עצם כשעורה טמא הייא בדיקה מיירי אם כבר עבר ובדיקה דרב יהודה איירי אם רוצה לעבור וה"פ מאי בודקין אם רוצה לעבור וי"ל דהא דקאמרינן התם דלא העמידו דבריהם במקום כרת הייני משום דאיכא נמי כרת לעושי פסח בטומאה ולכך דוקא לעושי פסח לא העמידו דבריהם אע"ג דאיכא כרת כיון דאי לא עביד (ד) נמי פסח איכא כרת אבל אין בודקין לאוכלי תרומה אף על גב דאיכא כרת לאוכלי תרומה בטומאה כיון דאיכא מיתה העמידו דבריהם והכי אמרינן בחומר בקדש (חגיגה דף כה:) לעושי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת פי' אפי' במקום כרת לאוכלי תרומה העמידו דבריהם במקום מיתה פי' אף על גב דאיכא כרת אלא מיתה כדפרישית אבל הכא דטומאת כהן ליכא כרת אלא לא העמידו דבריהם במקום מצוה דאפי' אם מערבין לדבר הרשות [ע] אורחא דמלתא הוא לערב לדבר מצוה כדאמר בפ' בילד משתתפין (לקמן דף פב.) ובמצוה רבה אפי' בלא ניפוח התירו כגון ללמוד תורה ולישא אשה ולדון ולערער עמהם כדי להגיל מידם כדאמר במס' ע"ג (דף יג.) ובפרק מי שהוציאוהו (לקמן דף מז.) דמדלא מייתי התם הא דרב יהודה משמע דבלא ניפוח אייתי ולכך נקט נמי הכי מצות ולא נקט אחריני וכן מצינו דמשום כבוד הבריות התירו לטמא בטומאה דרבנן במי שמתו (ברכות דף יט:) גבי מדלגין היינו ע"ג אלונות: מפני הוא גבי אחריני שרו ליה רבנן: **ולישראל בתרומה.** והא חזיא לכהן: סומכוס אומר בחולין. אבל לא בתרומה דמידי דחזי ליה בעינן ובגמרא[ק] מפרש מאי טעמא לא פליג סומכוס איין לגזיר: ולכהן בבית הפרס. סתמא היא ולאו סומכוס קאמר לה. מיהתן עירוב לכהן בבית הפרס אע"ג דבעינן דמאי למיזל ולמישקליה ומיכליה התם דאי לא מצי אזיל התם היכי קני שביתה בההוא דוכתא למהוי כאילו שבת שם (ג) בבית הפרס שפיר דמי דספיקא דרבנן הוא ומותר ליכנס ע"י נפוח[ר]: לחוץ

מתני' ד"א. כדאמר ר' אלעאי שמעתי מר"מ: רשות ביתו ביטל. ואע"ג דלא פריש בהדיא רשות ביתו דהא ודאי מתני' בדלא פירש דאי פירש לא מצי למימר ר' אלעאי בקשתי לי חבר ולא מצאתי דהא כ"ע מודו דשרי: **פשיטא.** דבהכי פליגי ולמה ליה לרב ששת לומר כשתימצי לומר: **אמר רחבה אנא ורב הונא בר חיננא תרגימנא.** להאי כשתימצי לומר דרב ששת למאי אילטריך: ה"ג **לא נצרכה אלא** להמשה ששרוין בחצר בו'. דאשמעינן רב ששת לשוס לב להכין טעם מחלוקתן וללמוד הימנו דבר אחר דלר' אליעזר מבטל בעין יפה מבטל ולא אמרינן חצר דגלי גלי בית דלא גלי לא גלי וילף מינה דהיכא דבטיל לחד מייניהו בטיל לכולהו ולא אמרי' למאן דגלי גלי למאן דלא גלי לא גלי ולרבנן צריך לבטל לכל אחד ואחד כי היכי לגבי בית סמירא להו דמאי דלא פריש לא בטיל וכולן אסורין דאע"ג[מ] דהאי דבטיל ליה עירב עם חבירו כי עירב מאתמול אדעתא דההיא מולקא לא עירב דההיא שעתא לאו דידיה הוא ולכוותיה תניא בהדר (לקמן דף ע:) אחד מן השוק שמת והיה לו בית בחצר והניח רשותו לאחד מבני החצר מבעוד יום דהיינו קודם שעירבו דכי עירב אדעתא דההיא מולקא נמי עירב אינו אוסר משתשיכה הרי זה אוסר: רב כהנא מתני הכי. להאי כשתימצי לומר דרב ששת אמתניתין ורחבה ורב הונא הוא דתרגומה לאגמורינן מינה אחמשה שעירבו בחצר בו' הוא דאתא: ורב טביומי מתני. דרב ששת בהדיא אמרה עלה: כר' אליעזר. דאמר מבטל בעין יפה מבטל: לרבי אליעזר. דאמר מסתמא ביטל רשות ביתו: **אם אמר.** בהדיא לא בטילנא רשות ביתי מי הוי ביתו מותר להן מו לא: ולרבנן. דאמרי מסתמא לא ביטל רשות ביתו אמר בהדיא מבטילנא לכו אף רשות ביתי מבטיל[ס] אי לא: **ביתא בלא חצר.** כיון[ת] דאסר עצמו בחצרו שביטל להם: לאו כל כמיניה. דכיון דלית ליה חצר דירת בית לא בטיל ליה לדידיה: והאי כי אמר מבטילנא. בטלה דעתו אצל כל אדם ולא ביטל אלא חצר: **אצוותא חרוזייתא.** סיב עבה הגדל סביב הדקל ונכרך ועולה בו כלולני גפנים. חרזייתא תכופות הרבה יחד כמתרחזות וטעם מרור בו:

הדרן עלך עושין פסין

בכל מערבין. עירובי חצירות (ה) ותחומין: ומשתתפין. במצרי: חוץ מן המים ומן המלח. דלאו מילי דמזון הן וטעמא דעירוב משום דדעתו ולירתו במקום מזונותיו הוא וכיון שנתנו כל בני החצר כדי מזון בית אחד נעשה כאילו כולן דרים בתוכו[ת] ונמצאו כולן רשות אחת וכו'[ב] וכן בעירובי תחומין נעשה כמי (ג) ששכב שם ומשם יש לו אלפים אמה לכל רוח הלכך דבר מזון בעינן: **בכפה מעשר.** בתוך ירושלים כשהוא מוציאו [לאורך מאכלו] כדכתיב (דברים יד) ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך: חוץ מן המים ומלח. בגמרא[ב] מפרש טעמא דלאו פרי מפרי הוא: **מערבין לגזיר.** עירובי תחומין: ביין. ואף על גב דלא חזי לדידיה חזי לאחריני וכיון דמזונא דמזי ליה בעינן ובגמרא[ק] מפרש מאי טעמא לא פליג סומכוס איין לגזיר: ולכהן בבית הפרס. סתמא היא ולאו סומכוס קאמר לה. מיהתן עירוב לכהן בבית הפרס אע"ג דבעינן דמאי למיזל ולמישקליה ומיכליה התם דאי לא מצי אזיל התם היכי קני שביתה בההוא דוכתא למהוי כאילו שבת שם (ג) בבית הפרס שפיר דמי דספיקא דרבנן הוא ומותר ליכנס ע"י נפוח[ר]:

עין משפט נר מצוה

נא א ב מיי' פ"ב מהל' עירובין הלכה ח סמג עשין ח טוש"ע א"ח סי' שפ סעיף ה:

נב ג מיי' שם הל' ג טוש"ע שם ס"ג:

א ד מיי' פ"ח מהלכות עירובין הל' ח סמג עשין ח טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף ה:

רבינו חננאל

ופרקינן מתני' ר' אליעזר אידך רבנן ואסיקנא בה' השרויין בחצר אחת ושכח אחד ולא עירב לדברי ר' אליעזר אין צריך לבטל רשות לכל אחד ואחד לדברי חכמים צריך לבטל רשות לכל אחד ואחד. **א"ל רב פפא לאביי לר' אליעזר אי** פריש ואמר רשות חצרי בטלתי רשות ביתי לא בטלתי ולרבנן אי פריש ואמר רשות חצרי ורשות ביתי מאי. ופשטנא בין לרבנן ובין לר' אליעזר כיון דגלי גלי: ערקבלין פי' ירקות שמם אצווחא חרזיתא. ירקות שיוצאין בהן בפסח:

הדרן עלך עושין פסין

פ"ג בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומן המלח כו'.

ליקוטי רש"י

אצוותא חרוזיאתא. הוא סיב גדול ועב ומין לעצמו הוא [פסחים לט.]. **מערבין לגזיר ביין ולישראל בתרומה.** עירובי תחומין ביין אע"פ שקעודה שאינה ראויה לו היא הואיל ואי מתשיל אגזירותיה שריא ליה מערבין וכן לישראל בתרומה לאי בעי מיתשל עליה דתרומת טעות אינה תרומה והכלה לטיבלה והלר מפרש עלה מיבה ובה [שם כג.].

מסורת הש"ס עם הוספות

(מ) לקמן סט:, נ) לקמן ע., ג) [לקמן סח:], ד) [פסחים לט. ע"ש], ה) לקמן פח. קידושין לד., ו) [ברכות לה:], ז) פסחים כג. [לקמן כח.], ח) עי' לקמן דף מט., ט) דף כז:, י) לקמן ל:, כ) עיין תוס' סוכה לו: ד"ה בסיב, ל) עיין בילקוט מפרשים, מ) לקמן לא ע"א.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בכל מערבין עירובי חצרות. נ"ב כן מוקי לה בדף פ"ח ע"ש: (ב) ד"ה תוך וכו' רשות אחת וכן בעירובי תחומין נעשה כמי ששבת שם ומשם: (ג) ד"ה ולכהן וכו' כאלו שבת שם דהא לאו ביתו הוא ולא מצי למידר שם בגית הפרס שפיר דמי: (ד) תוס' ד"ה ולכהן וכו' אע"ג דאיכא כרת כיון דאי לא עביד פסח נמי איכא כרת:

גליון הש"ס

גמ' כשהוא מבטל רשות צריך לבטל לכל אחד ואחד. עיין לקמן דף סג ע"ב תוס' ד"ה בטילו רשותייכו:

הגהות וציונים

(ה) ס"א אמר **רבא** (גליון) כ"ה בכת"י ובדפו"ר וברש"י בכל הדפו"י: (ו) כל זה מכאן עד "כמאן כר"א" נמחק ובס"א אינו, רש"ל (גליון), ועי' דק"ס: (ז) בכת"י והאי **הא** קאמר אנא וכו': (ח) נוסח הדפוס כפול ומיותר ונתערבו יחד שתי נוסחאות באחד היה כתוב "לא מבטילנא לאו כל כמיניה" ובשני "דיירנא לאו כלום קאמר" ובדפוס נתערבו שתיהם יחד (דק"ס ע"ש): (ט) תיבת "קאמר" מיותר ולית בכת"י והפו"ר, ובס"א מכת"י הנוסח לאו **כלום** קאמר (וכן הגיה ביד דוד, דק"ס): (י) [צ"ל **במים ובמלח**, וכ"א בברכות] (גליון): (יא) ס"א **בבית** הקברות (גליון) כ"ה בכת"י ובמשניות: (יב) צ"ל **ואע"ג** (דפו"ר) דהאי וכו' עם **חבריו** (מצו"ד): (יג) צ"ל **מי בטל** (כת"י ודפו"י): (יד) בדפו"ר **כגון זה** דאסר עצמו: (טו) תיבת "וכו'" מיותר ולית בכת"י ודפו"ר ושיבוש הוא מתיבת "וכן" (דק"ס, ועי' הג' הב"ח): (טז) [שייך לעיל במשנה] (גליון): (יז) צ"ל (כמו שהוא בגמ' שם ובשאר דוכתי) מנפח אדם **בית** הפרס והולך (באה"מ):

לחוץ. לעשות מחילה בינו ובין הקבר שלא יתהיל עליו וכגון בשדה מיבה ומגדל[ט] יכנס שם מבעוד יום בעגלות אם ירצה אלמא חזי ליה:

גמ' אין למידין מן הכללות. כל היכא דתנן כללו לא אמרי' דוקא הוא דאיכא כלל דלא דק במילתיה ואיכא מילי לאיתנהו בההוא כלל כי הך דאמרינן לקמן: **ואפילו במקום שנאמר בו חוץ.** מדבר פלוני דאיכא למימר מדאפקיה להמי וודאי דק בכלליה אפילו הכי לא יליפינן מיניה דדלמא שייר ולא אפיק כל מאי דבעי: **מדקאמר.** רבי יוחנן אפי' מכלל דכי אמר' למילתיה לאו הכא אמרה דהכא נאמר בו חוץ וממילתיה משמע דאכלל שלא נאמר בו חוץ אמרה ומש"ה אמר אפי' כלומר לא מיבעיא היכא[י] דלא נאמר בו חוץ אלא אפי' במקום שנאמר בו חוץ: **ונשים פטורות.** בפרק קמא דקדושין (דף לד.) יליף טעמא: **מצה.** לילה הראשונה חובת עשה היא בערב תאכלו מצות[יא] (שמות יב) ושאר כל הימים אם רצה להסתפק בצבר בלא לחם אין חובה עליו לאכול: **שמחה.** וסמכת אתה ובביתך (דברים יד) הרי נשים בכשמע[יב] ומצה נמי חובה לנשים בכמ' פסחים (דף מג.) מהיקשא דלא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות כל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה ונשים ישנן בבל תאכל חמץ בכל מצות לא תעשה נשים מוזהרות כאנשים (פ) בפ"ק דקדושין (דף כט.): **הקהל.** במועד שנת השמטה בתג הסוכות המלך עומד על בימה וקורא לפניהן מצות משנה תורה כדאיתא בסוטה (דף מא.) וכתיב האנשים והנשים והטף: **תלמוד תורה.** נשים פטורות דכתיב ולמדתם אותם את בניכם ולא בנותיכם[יג]: **פריה ורביה.** דכתיב פרו ורבו ומלאו (ג) וכבשוה אים דרכו לכבוש ואין אשה דרכה לכבוש (יבמות סה:): **פדיון.** בנו הבכור חובה על האב ולא על האם (ג) בקידושין (כט.) שמעינן לה מדכתיב תפדה קרי ביה תפדה כל שחייב ליפדות חייב לפדות את בנו ואשה אינה בכלל פדיון עצמה דכתיב (שמות יג) בכור בניך תפדה ולא בנותיך אינה נמי במצות פדיון בנה הבכור: **כל שנישא על גבי הזב.** עליונו של זב דכתיב (ויקרא טו) כל אשר יהיה תחתיו ואמר בפרק בנות כותים (נדה דף לג.) מאי תחתיו לא ניחא תחתיו דזב היינו משכב אלא כל אשר יהיה הזב תחתיו והיינו עליונו של זב: **חוץ מן הראוי למשכב ומושב.** אבל שאינו ראוי טהור כדאמר בחומר בקודש (חגיגה דף כג.) יכול כפה קלה וישב עליה יהא טמא תלמוד לומר והיושב על הכלי אשר ישב עליו מי שמיוחד לישיבה יצא זה שאינו מיוחד לישיבה שאומרים עמוד ונעשה מלאכתנו: **והאדם.** דכתיב[יד] והנושא אותם אף הזב במשמע אותם: **תפום.** דאוכף אלעו"ן בלעז שכשרוכב תופס באותו עץ שנקרא ארלו"ן ולהכי מטמא משום מרכב: **חד מתני אעירוב וחד מתני אמעשר.** הלא לא שנו דקאמרינן לקמן: **מים ומלח.** המעורבין מזון הן לנטל בהן פתו: **פירא בעינן.** כדלקמן (עמוד ב') מכלל ופרט: **כי אתא רבי יצחק מתני.** להלא לא שנו אמעשר: **דשומנא דפירא.** אפילו כשאין קרבי דגים מעורבים בו יש שם קלת משמנן עם המים ומלח: **אבל מים ומלח.** דעלמא[ט] דלאו איר הוא לא אמר: לא

מפני שיכול לחוץ ולילך[ט] ולאכול: **גמ'** א"ר יוחנן אין למידין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בו חוץ מדקאמר אפי' במקום שנאמר בו חוץ מכלל דלאו הכא קאי כאי התם קאי [ב] כל מצות עשה שהזמן גרמא אנשים חייבין ונשים פטורות ושלא הזמן גרמא אחד נשים ואחד אנשים חייבין וכללא הוא דכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות הרי מצה שמחה והקהל דמצות עשה שהזמן גרמא הוא ונשים חייבות וכל[ג] מצות עשה שלא הזמן גרמא נשים חייבות הרי תלמוד תורה פריה ורביה ופדיון הבן דמצות עשה שלא הזמן גרמא ונשים פטורות אלא אמר רבי יוחנן אין למידין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בו חוץ אמר אביי ואיתימא רבי ירמיה אף אנן נמי תנינא [ד] עוד כלל אחר אמרו [א]כל שנישא על גבי הזב טמא [ב]וכל שהזב נישא עליו טהור חוץ מן הראוי למשכב ומושב [ג]והאדם ותו ליכא והא איכא מרכב האי מרכב היכי דמי אי דיתיב עליה היינו מושב אנן הכי קאמרינן הא איכא גבא דאוכפא [ד] דתניא [ה]האוכף טמא מושב והתפום טמא מרכב אלא שמע מינה אין למידין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בו חוץ אמר רבינא ואיתימא רב נחמן אף אנן נמי תנינא בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים והמלח [א] ותו ליכא [ב] [א] והא איכא [ה]כמיהין ופטריות אלא שמע מינה אין למידין מן הכללות ואפי' במקום שנאמר בו חוץ: הכל ניקח בכסף מעשר כו': ר' אליעזר[ג] ור' יוסי בר חנינא חד מתני אעירוב וחד מתני אמעשר חד מתני אעירוב [ו]ל"ש אלא מים בפני עצמו ומלח בפני עצמו דאין מערבין אבל במים ומלח מערבין וחד מתני אמעשר לא שנו אלא מים בפני עצמו ומלח בפני עצמו דאין ניקחין אבל מים ומלח ניקחין בכסף מעשר מאן דמתני אמעשר כ"ש אעירוב ומאן דמתני אעירוב אבל [ז]אמעשר לא מ"ט פירא בעינן כי אתא רבי יצחק מתני אמעשר מיתיבי העיד ר' יהודה בן גדיש לפני ר"א של בית אבא היו לוקחין ציר בכסף מעשר אמר לו שמא לא שמעת אלא כשקרבי דגים מעורבין בהן ואפילו רבי יהודה בן גדיש לא קאמר אלא בציר דשומנא דפירא היא אבל מים ומלח לא אמר רב יוסף לא

כהנים אבן מסמא מוכל המשכב היינו דוקא לטומאה קלה ושמא בשוס מקום נמעטו לה מטומאה חמורה אבל מידי דלא חזי למשכב ומושב אפי' טומאה קלה ליכא ולכך אע"ג דמיעטו דמה מדין משכב ומושב לענין טומאה חמורה עדיין צריך למעט מדין אבן מסמא שהוא לענין טומאה קלה: **אי** דיתיב עלה היינו מושב. תימה דבקרא כתיב מרכב ומושב ודיינן חלוק זה מזה[ד] וי"ל דהכי דקרא מחלק בין ישיבה דרכיבה לישיבה דעלמא מ"מ התנא דקאמר חוץ מן הראוי למשכב ומושב כל עניני ישיבות קאמר ולא נימא דלא דק בכללי' משום הכי קאמר היינו מושב: **אבל** במים ומלח מערבין. בשמוך מוקי בשטותן לתוכן שמן וקשה לתיפוק לי משום שמן כדפריך לקמן (עמוד ב') אמעשר והכא לא שייך שיעורא דהתם ויש לומר דהכא אלטרוך דאף על גב דלא הוי מן השמן מזון שמי שעודות: **מאן** דמתני אמעשר כ"ש אעירוב. וקשה הא איכא כמיהין ופטריות[ט] וכפניות ופולין יבישין דאמרינן לקמן[ט] דאין מערבין

מפני שיכול לחוץ ולילך ולאכול. אבל אי לאו הכי לא הוי עירוב אע"ג דחזי לישראל משום דהוי הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר[ו] והיינו טעמא דת"ק דלא הוי עירוב ולא משום דס"ל כסומכוס ומיהו ר' יהודה משמע דסבר כסומכוס מדקאמר ולאכול וכן קאמר בברייתא לקמן (דף לא.) מערבין לכהן טהור בתרומה טהורה משמע דבעי מידי דחזי ליה: **כל שנישא על גבי הזב.** אם נפרש דבהיסט חיילי שמסיט כולו הוי כל דוקא וכבמה דוכתי קרי להיסט משא אבל אי מייל בעליונו של זב שאינו מסיט כולו (ד) ושמקצתו נגרר בארץ דלאו היסט הוא כדאמר (ת"כ פ' מצורע[ה]) איזהו מגע שהוא כבולו הוי אומר זה היסטו מסקנא לר"י אי שייך בכל דבר או לא דעליונו של זב נפקא לן[ו] מבכל אשר יהיה תחתיו הזב (ה) אי הוי דומיא דמשכב ומושב שאינו נוהג אלא בדבר הראוי לכך או לא:

כל שהזב נישא עליו טהור. אומר רבינו תם דטהור מטומאה חמורה דאינו מטמא אדם וכלים אבל טמא טומאה קלה כגון לטמא אוכלין ומשקין אף על גב דאינו ראוי למשכב ומושב ומייתי ראיה מפרק דם הנדה (דף מד:) דקאמרינן אי מה היא עושה משכב ומושב כו' (ו) אף (מדוה[ז]) נמי עושה משכב ומושב לטמא אדם לטמא בגדים ומשני אמר קרא היא ולא דמה אי מה היא מטמאה באבן מסמא אף מדוה נמי והשתא כיון שמיעט דמה מדין משכב ומושב מאי קאמרינן הו דליטמא באבן מסמא והא אבן מסמא היינו משכב ומושב דמטעם משכב ומושב הוא דמיטמא דקתני בתורת כהנים[ח] אפילו עשרה כלים זה על זה ואפילו על גבי אבן מסמא מניין תלמוד לומר כל המשכב ואבן מסמא מפרש רבינו תם דהיינו אבן גדולה שיש כלים מתחתיה ואין מרגישין הכלים בכובד הזב היושב על האבן שבלא הזב האבן כבידה ביותר ומפלש התם רבינו תם דהכי פירושו אי מה היא כו' כלומר דנהי שמיעטה דמה מטומאה חמורה אכתי מניין שלא יטמא טומאה קלה אף על גב דממעטו ממשכב ומושב צריך למעט מטומאה קלה והיינו משום דאפילו דבר שאינו ראוי למשכב ומושב מטמא טומאה קלה ואין נראה דבהדיא כתיב בתורת כהנים[ח] תניא כל אשר ישכב עליו הזב יטמא יכול יטמא דבר שאינו ראוי לשכיבה לא מה היא מטומאה כו' יכול הוא והיא לא יטמאו טומאה חמורה אבל יטמאו טומאה קלה תלמוד לומר משכב אלמא מידי דלא חזי למשכב ומושב טהור לגמרי ונראה לפרש דמה שמרבה בתורת

מאן דמתני אמעשר כ"ש אעירוב. וקשה הא איכא כמיהין ופטריות[ט] וכפניות ופולין יבישין דאמרינן לקמן[ט] דאין מערבין

מסורת הש"ס עם הוספות

ב) לקמן כט. קידושין לד.. ג) [קידושין שם כט. וש"נ], ג) זבין פ"ה מ"ב. ד) תוספתא דכלים ב"מ פ"ב. ה) לקמן ל.. ו) פסחים דף קכ.. ז) פסחים קט. ועי"ש תוס' ד"ה שנאמר. ח) קידושין דף כט.. ט) ויקרא טו ו. י) עי' לקמן לב: לד.. כ) זבים פ"ג ה"ב. וכן בנדה דף מג.. ל) נדה דף לב סע"ב. מ) זבים פרק ג ה"א. נ) זבים פרק ז ה"י-יא. ס) כח ע"א וע"ב עי"ש.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שמסה וכו' מחסכות כאנשים דהוקשו נשים לאנשים לכל עונשים שבתורה בפרק קמא דקדושין: (ב) ד"ה פריה ורביה וכו' ומלאו את הארץ וכבשוה: (ג) ד"ה פדיון וכו' על האם בבכורות[ו] שמעינן לה מדכתיב תפדה וקרי' ביה תִּפָּדֶה כל שחייב לפדות את עצמו חייב: (ד) תוס' ד"ה כל שנשא וכו' משיט טולו כגון שמקצתו: (ה) בא"ד מתניו הזב מי סוס דומיא: (ו) ד"ה כל שהזב וכו' מה היא עושה משכב ומושב לטמא אדם ולטמא בגדים אף מדוה נמי וכו' לטמא בגדים כו' ומשני וכו' אף מדוה נמי מטמאה באבן מסמא והשתא כיון וכו' תלמוד לומר וכל המשכב:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' הא איכא כמהין ופטריות. נ"ב וכו' לי"ל ממו שהגיה הגאון מהר"מ ווילנא. ומאור דבריו במיאוריו לש"ע מ"ש מי' שפ"ו ס"ק ט"ז יעו"ש בתוכך דקושיא הש"ס קאי על ניקח בכסף מעשר. וכמהין ופטריות אינן נקחין כדאיתא בתורת הכהנים פ"א פיסקא מ' אבל לענין עירוב לא שייך כלל דממ"ש אם בתעלאין הוו מאכל ומערבין בהם דלעומת בשבת ס"ת ע"א ואם מין הם הא"ל מתנאיה שאין מערבין בה בלקמן דף כ"ט ע"א מ"ו לעמוד ודפסח"ת אף שהוא דלא בריי"ף והרמב"ם. וע"ע גם בתוספות ד"ה מאן דמתני וכו' דסברי דניקחין בכסף מעשר נגד הת"כ שהביא הגאון ז"ל. וי"ל:

הגהות הגר"א

[א] גמ' חוץ מן המים והמלח. נ"ב וכו': [ב] והאיכא כמהין ופטריות. נ"ב מ"כ פ"א פסקא מ':

ליקוטי רש"י

שהזמן גרמא. שהזמן גורם לה שתנא [קידושין כט.]. כמהין ופטריות. שיולפין כמות שהן בגילה אחד וחמצן ושעוגין כגלוסקאות [שבת ל:]. ציר. הטוטף מן הדגים בשכונסים אותן בחמצם [שבת מב:].

עין משפט נר מצוה

ב א מי' פ"א מהלכות משכב ומושב הל' ו ופ"ז הלכה ג והלכה ו:
ג ב מיי' פ"ו שם הל' ו וש"ו הלכה ח:
ד ג מיי' פ"א שם הל' ו וש"ו הלכה ח:
ה ד מיי' פכ"ח מהל' כלים הלכה כ:
ו ה ו מיי' פ"א מהל' עירובין הלכה מ סמג עשין ל טוש"ע א"ח סי' שפ"ו סעיף ה:
ז ז מיי' פ"ו מהלכות מעשר שני הלכה ד סמג עשין קלו:

רבינו חננאל

א"ר יוחנן אין למדין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בהן חוץ פי' כל מקום שיאמר כל אינו ממש. ואפילו אם יפרש ויאמר חוץ מכך וכך לא תאמר כיון שאמר חוץ אין לך דבר היוצא מן הכלל הזה אלא המפורשין אלא יש הרבה זולתן יוצאין מזה הכלל. ואסיקנא בקדושין תנן כל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות ואנשים חייבין כו' והתם א"ר יוחנן אין למדין מן הכללות ואפי' במקום שנאמר בהן חוץ. אמר אביי אף אנן נמי תנינא במסכת זבים פ"ה עוד כלל אמרו כל הנישא ע"ג הזב טמא וכל שהזב נישא עליו טהור חוץ מן הראוי למשכב ולמושב והאדם. ואקשינן כללא הוא ותו ליכא והא איכא מרכב ואמרינן מרכב מאי ניהו איכוף אדייתיב עליה היינו מושב. ולטעמיך מי לא כתיב מושב וכתיב מרכב אלא מרכב (גבראא) [גבא] דאוכפא דבהדי דרכיב מחית ידיה עליה ותנן בתוספתא בכלים [בב"ב] פרק ב' האיכוף מטמא מושב והתופס שלו מטמא מרכב ושאר כל התופיות שבצדדין אם היו רחבות טפח טמאין יש מי שמפרש התופיות הזונות והן העצים הנתונים בטיפשא שבאחור ושלפנים. כדכתיב (מלכים א' כב) והזונות רחצו והן פיני המרכב שניטנפר מן הדם. פי' האיכוף הענין שאחורי הסרג והתפוס הענין שלפניו שאוחז בידו בעת שהוא עולה לרכוב והנה אלו לא מושב ולא מרכב וטמאין ש"מ אין למדין מן הכללות. וכן שנינו בכל מערבין חוץ מן המים ומן המלח והא איכא כמהין ופטריות נמי כמו (המים ומן המלח) [מים ומלח] ואמרינן לא שנו אלא מים בפ"ע ומלח בפ"ע אבל שניהן יחד ניקחין. מאן דמתני אמעשר שניקחין כ"ש אעירוב שמערבין כו'. כי אתא ר' יצחק מתני אמעשר ואותבינן עליה מהא דתניא יהודה בן גדיש לפני ר' אליעזר של בית אבא היו לוקחין ציר בכסף מעשר. אמרו לו שמא לא שמעתה [אלא] בציר שקרבי דגים מעורבין בהן ואפי' יהודה בן גדיש לא אמר [אלא] בציר דשומנא דפירא הוא אבל מים ומלח דברי הכל

הגהות וציונים

ט) גירסת ירושלמי ובמשנה שבמשניות מפני

שיכול לילך לחוץ ולאכול, וגירסת רי"ף לצאת לחוץ ולאכול, וגירסת הרא"ש מפני שיכול לחוץ ולאכול (גליון) והנכון כגי' הרא"ש, וכ"ה בכת"י ודפו"ר וכ"ה במשניות דפו"י וברושלמי דפו"י וברי"ף כת"י (דק"ס): 3) בכת"י ודפו"ר הנוסח ותו כל מצות עשה שלא וכו': ג) [צ"ל ר' אלעזר] (גליון): 7) בכת"י אבל מעשר לא וכו' (ובדפו"ר הנוסח אבל אמעשר פירא בענין וכו' ותיבות "לא מ"ט" ליתא): ה) צ"ל לא מיבעיא הכא (גנזי יוסף): ו) בדפו"ר בעלמא: ז) [צ"ל דמה] (גליון): ח) דהנוגע במרכב אין שעון כיבוס בגדים כדמוכח בתורת כהנים ע' תוס' פסחים ג ע"א ד"ה שהרין (גליון): ט) עי' חשק שלמה (בילקו"מ) דתיבות "כמהין ופטריות" ט"ס הן דודאי אינן ניקחין בכסף מעשר (עי' הגר"ב רנשבורג) ועי"ש מה שמגיה בדברי התוס': י) כ"ה בכת"י ובכל הדפו"י ויפה הגיהו בדפו"ח כלפנינו (דק"ס):

מערבין בהן אף על גב דמסתמא נקנין בכסף מעשר דפרי מפרי הן וגידולי קרקע ויש לומר הא דאין מערבין בהן היינו משום דלא חזו אלא ע"י תיקון וגבי עירוב צריך שיהו ראויין לאכילה בשעה שהעירוב חל אבל לטומאת טומאת אוכל או ליקח בכסף מעשר שפיר דמי כיון דחזו על ידי תיקון אבל דבר שאין צריך תיקון אם ניקח בכסף מעשר כל שכן דמערבין בו וכן משני לקמן[7] אכפיות דלענין טומאת אוכל שאני דרחוי למתקן על ידי האור ומתני' דמעילה דקתני ובמזון שתי סעודות לעירוב וכדילה לטומאת טומאת אוכלין דמשמע דהא בהא תליא כדאמר לקמן[8] היינו בדבר שאין צריך תיקון ורבא דאמר וכי מערבין בתפוחים לחדודי ההוא מדרבנן עבד דהא אטו מי לא הוה ידע לניקח בכסף מעשר דהוי פירי מפירי וגדולי קרקע דאין לומר דמיירי בתפוחים של יער דצריך למתקן דאם כן לא מייתי שפיר ממתני' דמעילה:

הוה אמינא מאי שכר דבילה קעילית. כל הני דרשות מיתורא דביתי"ן דרש דפרטי לריבי לפרט וכלל דממה נפשך צריכי תרי מיניהו כדאמר בפרק קמא דקדושין (דף ח.) גבי הענקה דמי כתיב אלא סוה אמינא גידולי קרקע לא ומי כתיב גורן הוה אמינא בעלי חיים לא ושאר פרטי נמי שמא צריכי לשוס דרשה ועוד דבשבועות פ"ג (דף כג.) ובפרק בתרא דיומא (דף עו.) פריך ואימא דבילה קעילית ומשני גמר שכר שכר מנזיר והכא נפקא לן מדמרבינן יין לגב קנקן אלא התם אצטריך שכר שכר דלא נימא שכר גופיה דבילה קעילית היא והכא אבי"ת דבשכר קמי וקשה דהיכי קאמר הכא דה"א דבי"ת דבשכר לדבילה קעילית אתא הא מכלל ופרט נפקא דהוו פירי מפירי ועוד הקשה מה"ר שמואל דהיכי בעי למימר התם דשכר גופיה לדבילה קעילית והאמר הכא דאי לאו יתור דיין לגב קנקן ה"א דבי"ת דבשכר לדבילה קעילית ויש לומר דשכר גופיה בעי למימר לדבילה קעילית בעיון והכא בדבילה מעורבת עם המיס שכך רגילים לתקנם וחשיב טפי מתמד ואם תאמר אמאי לא מוכח התם דשתיה בכלל אכילה מדמרבינן תמד ואמר רחמנא ואכלת ולכא למימר ע"י אינגרון כדאמרינן התם דמידי דמשכר בעיון הואיל ואתי מריבויא דשכר וי"ל דואכלת לא קאי אביתי"ן אלא אגופיה דקרא דהא עור וגיזה וקנקן לאו בני אכילה נינהו:

הוה אמינא צאן על גב עורו אין. ואם תאמר והא נפקא לן מיין לגב קנקן דעור נמי חשיב שומר כדאמרי' בהעור והרוטב (חולין דף קיח.) וי"ל דעור לא הוי כל כך שומר לגבר דמשהופשט לא הוי שומר אבל יין אי אפשר בלא קנקן:

לישנא

לא נצרכה. הא דאמתי ר' יצחק מיס ומלח המעורבין ניקחין אלא כשנתן לתוכן שמן[3]: בהבלעה. בשביל המיס והמלח קנה השמן ביוקר והבליע בו דמיהן וכי האי גוונא שרי רבי יצחק: **והתניא.** בביתותא: בבקר. הואיל וכתיב בכל אשר תאוה נפשך למה לי למיכתב[4] בבקר ובצאן ודין ובשכר אלא לדרשא בבקר לגמרך שלוקחים בקר לגב עורו וילא העור לחולין[5] ואין צריך למוכרו ולחזור ולאכלו בירושלים: **אגב גיזותיה.** אע"ג דליכא תרתי עור וגיזה דנפקי לחולין: **אגב קנקן.** תבית של חרס שהיין שמור בתוכו וילא הקנקן לחולין: **תמד.** שעותים מיס בחרלנים ולכשהתמיך שגמרה תסיסתו הוי כיין אלמא מדקתני בבקר לגב עורו אלמא[6] בהבלעה שרי ואע"ג דעור בתנפי נפשיה לא חזי[7] דמידי דמאכל בעיון כדכתיב ואכלת: **מאן דמתרגם בקר.** דליפטריך למיכתביה אליבא דבן גב גב כו': עורו. מחובר לבשר ואינו יכול להפשיטו מחייס: **אבל גיזה.** יכול לגוזזה מחייס והוה אמינא דליתסר דלא גופא דפירא הוא: **קיוהא.** כמו תקהינה שיניו (ירמיה לא) כלומר לאו פירא ממש הוא אלא מיס בעלמא שנכנס בהן קיוהא של חרלנים לגרו"ס בלעז: **ואי כתב שכר הוה אמינא.** הבלעה לעולם אסירא והאי שכר לאו תמד הוא דילף מייה דיהיב דמיס של מיס בהבלעה אלא האי שכר דבילה קעילית היא מאומו מקום דמשכרא כדאמרינן בכריתות (דף יג.) אכל דבילה קעילית וכנס למקדש חייב: **דאם כן.** דלאן לאו למישרי גיזות הוא דאתא אלא עור לא הוה כתיב קרא לאן אלא בקר דלית ליה גיזות: **במאי קא מיפלגי רבי יהודה ורבי אליעזר.** דאמרי תרוייהו דגיס ניקחין ובגיר הוא דפליגי: **והני תנאי דלקמן.** דדרשי פרי מפרי וגידולי קרקע וולד ולדות האדץ ותרוייהו ממעטי דגיס וכ"ש גיר: ה"ג לר"א מיעט ציר ולרבי יהודה מיעט מים ומלח. דלאו גיר: ה"ג דתניא ונתתה הכסף וגו': **פרי מפרי.** עגל וולד מאמו וכן שה וענבים מחרלנים שזורעין החרלנים: **וגידולי קרקע.** שכולן ניזונין וגדלין מן הקרקע: **ולד ולדות הארץ.** שנבראו מן האדץ במעשה בראשית: **דגים.** גידולי קרקע נינהו קסבר שהדגים ניזונין מן הקרקע:

לא נצרכה אלא שנתן לתוכן שמן אמר ליה אביי ותיפוק ליה משום דאמר לא צריכא שנתן דמי מים ומלח בהבלעה ובהבלעה מי שרי אין והתניא בן בג בג אומר בבקר מלמד שלוקחין בקר על גב עורו ובצאן מלמד שלוקחין צאן על גב גיזתה וביין מלמד שלוקחין יין על גב קנקנו ובשכר מלמד שלוקחין תמד משהחמיץ א"ר יוחנן מאן דמתרגם לי בבקר אליבא דבן בג בג מובילנא מאניה אבתריה לבי מסותא מאי טעמא כולהו צריכי לבר מבבקר דלא צריך מאי צריכי דאי כתב רחמנא בבקר הוה אמינא בקר הוא דמזדבן על גב עורו משום דגופיה הוא אבל צאן על גב גיזתה דלאו גופיה הוא אימא לא ואי כתב רחמנא בצאן על גב גיזתה הוה אמינא משום דמחובר בה אבל יין ע"ג קנקנו אימא לא ואי כתב רחמנא ביין הוה אמינא משום דהיינו נטירותיה אבל תמד משהחמיץ דקיוהא בעלמא הוא אימא לא כתב רחמנא שכר ואי כתב רחמנא בשכר הוה אמינא מאי שכר דבילה קעילית דפירא הוא אבל יין על גב קנקנו אימא לא ואי כתב רחמנא יין על גב קנקנו דהיינו נטירותיה אבל צאן על גב גיזתה אימא לא כתב רחמנא צאן דאפילו על גב גיזתה בבקר למה לי וכ"ת אי לא כתב רחמנא בבקר הוה אמינא צאן על גב עורה אין על גב גיזתה לא כתב רחמנא בבקר לאתויי עורו אייתר ליה צאן לאתויי גיזתה אי לא כתב רחמנא בקר לא הוה אמינא צאן על גב עורה אין על גב גיזתה לא דאם כן לכתוב רחמנא בקר דממילא אייתר ליה צאן וכיון דכתב רחמנא צאן דאפילו על גב גיזתה בבקר למה לי השתא צאן על גב גיזתה מיזדבנא בקר על גב עורו מיבעיא א] היינו דקאמר רבי יוחנן מאן דמתרגם לי בבקר אליבא דבן בג בג מובילנא מאניה לבי מסותא במאי קא מיפלגי רבי יהודה בן גדיש ור"א והני תנאי דלקמן ר' יהודה בן גדיש ור"א דרשי רבויי ומיעוטי והני תנאי דרשי כללי ופרטי ר' יהודה בן גדיש ור"א דרשי ריבויי ומיעוטי א) ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך ריבה בבקר ובצאן ובין ובשכר מיעט ובכל אשר תשאלך נפשך חזר וריבה ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל מאי רבי רבי כל מילי ומאי מיעט לר"א מיעט ציר לר' יהודה בן גדיש מיעט מים ומלח והני תנאי דרשי כללי ופרטי ב) דתניא ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך כלל בבקר ובצאן ובין ובשכר פרט ובכל אשר תשאלך נפשך חזר וכלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט ג]מה הפרט מפורש פרי מפרי וגידולי קרקע אף כל פרי מפרי וגידולי קרקע ותניא אידך מה הפרט מפורש ולד ולדות הארץ אף כל ולד ולדות הארץ מאי ביניהו אמר אביי דגים איכא ביניהו למאן דאמר פרי מפרי וגידולי קרקע הני דגים גידולי קרקע נינהו למאן דאמר ולד ולדות הארץ דגים ממיא איברו ומי אמר אביי דגים גידולי קרקע נינהו והאמר אביי אכל

עין משפט נר מצוה

ח א ב סס הלכה י: ט ג מיי' פ"ח סס הלכה ח: י ד מיי' סס הלכה ג: יא ה מיי' פ"ז סס הלכה ו: יב ו מיי' סס הל' ג:

רבינו חננאל

הכל לא ופריק רב יוסף הא דתני ר' יצחק כגון שנתן שמן על גבי המליח והבליע לו דמי מים ומלח בשמן. פי' ששיה השמן לבדו חצי איסר ואי"ל הרינו קונה מאצלך השמן לבדו באיסר והמים והמלח בחנם. ומ"ל דכי האי גוונא שרי **דתניא בן בג בג אומר ונתתה הכסף** בכל אשר תאוה נפשך בבקר ובצאן וגו' לא הי' לו לומר בבקר ללמד שלוקחין בקר על גבי עורו. פי' מבליע דמי עור בבשר: **בצאן כו'.** א"ר יוחנן מאן דמתרגם לי בבקר אליבא דבן בג בג מובילנא מאניה בתריה לבי מסותא. פי' אני משמשו כתלמיד לרב מ"ט הני כלהו בצאן וביין ובשכר צריכ' [לבד] מבבקר דלא הוה צריך דאתי מהני אמאי כתביה רחמנא ולא אשתכח ליה תרגומא. **ובמאי פליגי** יהודה בן גדיש דמרבה ליקח ציר במעות מעשר שני ור' אליעזר דאוסר והני תנאי דבעינא למימר לקמן ואמרי' (נמי) יהודה בן גדיש ור' אליעזר דרשי התורה ברבויי ומיעוטי כתיב ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך ריבה כל דבר שתאוה וחזר וכתב בבקר ובצאן ביין ובשכ' מיעט כל דבר ולא התיר אלא [אלן] בלבד עוד חזר וכללו בכל אשר תשאלך נפשך חזר וריבה לן כל דבר שתשאלך נפשך ריבה ומיעט וריבה למדנו כל שהוא בתורה כענין הזה דרשינן לא חזר ריבוי באחרונה אלא שריבה הכל מאי רבי רבי הכל אי הכי מיעוט למאי אתא ואמרינן אתא לר' אליעזר למעט [ציר] קסבר בעינן עיקר פירי והאי שומנא דפירי הוא ליהודה בן גדיש למעוטי מים ומלח. **הני תנאי דרשי כללי ופרטי דתניא** ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך כלל בבקר ובצאן וביין ובשכר ופרט ובכל אשר תשאלך נפשך חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כענין הפרט מה הפרט מפורש פרי מפרי וגדולי קרקע אף כל פרי מפרי וגדולי קרקע **האי** תנא דספרי דבי רב ודבי ר' ישמעאל תנא מה הפרט מפורש וולד וולדות הארץ אף כל וולד וולדות הארץ. **מאי ביניהו אמר אביי דגים איכא ביניהו.** האי תנא דמרבי כל דהוא פרי מפרי וגדולי קרקע מרבי אפי' דגים דהני נמי גדולי קרקע נינהו. ואקשינן דאביי אדאביי אי דגים גדולי קרקע נינהו אמאי אכל

מסורת הש"ס עם הוספות

ו) [נ"מ מא. סנהדרין סב:], ב) נ"ק נד: סנ. מיר לה:, ג) מע"ש פ"א מ"ד, ד) [לף כח:], ה) [לף כט.].

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' היינו דקאמר ר' יוחנן מאן דמתרגם לי בבקר אליבא דבן בג בג. עי' ב"ק דף נד ע"ב תוס' ד"ה ממור לבור וכו' וב"מ ד' נה ע"ב ד"ה ממור וכו' וע"ע שלא הקשו מן בנקר דסכא ולא שייך תירוצם:

תורה אור השלם

א) וְנָתַתָּה הַכֶּסֶף בְּכֹל אֲשֶׁר תְּאַוֶּה נַפְשֶׁךָ בַּבָּקָר וּבַצֹּאן וּבַיַּיִן וּבַשֵּׁכָר וּבְכֹל אֲשֶׁר תִּשְׁאָלְךָ נַפְשֶׁךָ וְאָכַלְתָּ שָּׁם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְשָׂמַחְתָּ אַתָּה וּבֵיתֶךָ: [דברים יד, כו]

ליקוטי רש"י

מאניה. כגדיו [יומא נב.]. **מסותא.** מלחך כמו מסמוסה ויולקן מתרגמינן [ומקמן] [סנהדרין סב:]. **דמזדבן.** ממכר [ב"מ מ:]. **נטירותיה.** שמירתו [עי' ברכות כג:]. **דבילה.** תאנים דרוסות בעיגול וממכרות במקל [כתובות סד:]. **פרי מפרי.** ולד מולד יין מענבים ושכר מתמרים למעוטי כמהין ופטריות ומיס ומלח לאיסו פרי מפרי וגדולי קרקע למעוטי דגים שאינן נקחין בכסף מעשר [ב"ק נד:]. **אף כל פרי מפרי וכו'.** ואימרינו להו עופות ואימעטינו להו דגים שאין גדלין על הקרקע כדמפרש במסכת עירובין בפרק בכל מערבין [נזיר לה:].

הגהות וציונים

ל) בדפו"י נוסף הו"א משום דהיינו נטירותיה: **ג)** בכת"י נוסף שמן כל שהו: **ג)** ל"ל למיכתב תו בבקר וכו' (כת"י ודפו"ר): **ד)** תיבת "אלמא" ליתא בדפו"ר. ובכמה דפו"י הנוסח ש"מ בהבלעה שרי: **ה)** תיבת "חזי" ליתא בכת"י ובדפו"ר והוסיפוהו בדפוסים שאח"כ בשיבוש (דק"ס):